

Tale ved tildelingen av Fritt Ords Pris 2. mai 2018

Kenneth Hætta

Kjære alle sammen. Takk for prisen, og ordet.

Denne historien angår urfolk. Ble Amerika oppdaget av Columbus, eller ble Columbus oppdaget av det amerikanske urfolket?

Urfolk verden over har lenge vært vant til at andre har fortalt om dem der det gjelder. Når urfolks historier deles med verden, er det ofte andre som vil være oppdager. Noe er i ferd med å skje, enten det er i politikk, litteratur, vitenskap eller media.

Native Americans i Washington i USA. Vepsere i Karelen i Russland. Aboriginer i Tanami i Australia. Samer i våre egne nabolag. Uansett hvor vi bor, er det vi selv som forteller, og det skjer også der det høres klart og tydelig – og får konsekvenser.

Situasjonen for samene i Norge gir grunnlag for bekymring rundt tema som vold mot kvinner og jenter i samiske samfunn, heter det i en fersk FN-rapport. Andre tema er hatefulle ytringer og hatkriminalitet blant annet på internett, diskriminering, og at mange samiske barn ikke får bruke samiske språk i barnehager.

Samiske forskere har avdekket høyere forekomst av vold mot samiske kvinner enn mot andre kvinner i Norge. Flere rapporter viser at politiet og hjelpeapparatet i Norge ikke har tilstrekkelig kompetanse innen samisk språk og kultur. Samtidig har fornorskingspolitikken satt dype spor. Mange samer mangler tillit til det offentlige. Kvinner i samiske samfunn tør ikke fortelle om vold.

I Tysfjord hadde det i tillegg vokst frem en taushetskultur. Våget du å si fra, ventet stillhet. Barn er en sårbar gruppe. De har spesielle behov for beskyttelse. Men her fantes ikke noe sikkerhetsnett. Det er alvorlig.

Skammen har vært tung. Skammen du føler etter det slektningen din gjorde. Skammen du kan påføre andre slektninger hvis du forteller. Skammen du føler fordi du er samisk.

Heller ikke norske medier så mot Tysfjord. Kanskje kan det samiske samfunnet virke fjernt eller fremmed. Langs kysten av Nord-Norge er mange kritiske til det samiske, også i mediene. Journalistiske konvensjoner kan “låse” minoriteter i trange kategorier definert av majoritetssamfunnet.

Underveis i arbeidet ble vi advart mot at vi sto i fare for å sette merkelappen “overgripere” både på Tysfjord og den samiske kulturen. Men å avdekke systemsvikt får positive konsekvenser for enkeltmennesker og grupper.

Pressen som en institusjon i et demokratisk samfunn må ikke bare være forbeholdt majoriteten. Det kan koste dyrt for mennesker du ikke kjenner.

Til slutt, som vi skal få høre mer om i andre taler: Tysfjord-saken handler om et samfunnsproblem som vi alle kan forholde oss til, uansett hvem vi er – overgrep mot barn.

Vi kan ikke se bort. Vi kan ikke svikte. En god barndom varer et helt liv.

Takk til alle dere som har stått fram og fortalt. Gijtto gájkajda gudi li bihkusit ássjestisás subtsastam.